

Verslag van een dialoog over migratie en werk

Migratiedebat in verkiezingstijd

Waarom worden sommige arbeidsmigranten met open armen ontvangen en heten andere ‘gelukzoekers’? Als ‘meedoen’ de norm is, waarom mogen asielzoekers dan nauwelijks werken? Over deze vragen ging het ‘Migratiedebat in verkiezingstijd’ van 9 maart 2017, in De Nieuwe Poort in Amsterdam.¹ Hier een kort verslag van de inleidingen door onderzoeker Tesseltje de Lange, ‘Jonge Pool van jaar’ Franciszek Roguski, Randstad-directeur Marjolein ten Hoonte, en door FNV-bestuurder Catelene Passchier: ‘We moeten ons druk maken om verschillende groepen lageropgeleiden.’

Kwartiermaken

Voor elk categorie migranten is de toegang tot de arbeidsmarkt anders geregeld, legt onderzoeker Tesseltje De Lange uit. Zo wordt strikt onderscheid gemaakt tussen (1) intra EU arbeidsmigratie, personen die gebruik maken van hun recht op vrij verkeer binnen de Europese Unie; (2) vrijwillige migratie naar de EU, bijvoorbeeld van mensen die bij een Nederlands bedrijf komen werken, en (3) gedwongen migratie naar de EU.

Er gaan stemmen op om gaten te slaan in de muren tussen deze categorieën. Zo stelt de Commissie Meijers voor de arbeidsmobiliteit binnen de EU te vergroten door het vrij verkeer van personen uit te breiden naar mensen die hier internationale bescherming genieten. Zij zouden na twee jaar ‘en niet pas na vijf jaar’ in een andere lidstaat werk moeten zoeken.²

Het strikte onderscheid naar type migrant strookt niet met de rijk geschakeerde praktijk. De Lange illustreert dit aan de hand van een fictieve casus.³ De Syrische Fatma doet in

Nederland een Engelstalige master en heeft daarna een zoekjaar voor hoogopgeleiden. Terwijl zij zoekt naar een baan als kennismigrant, werkt ze bij Albert Heijn. Tijdens haar zoekjaar escaleert de oorlog in Syrië. Haar familie in Syrië slaat op de vlucht. Daartoe aangespoord door haar ouders, vraagt Fatma asiel aan. Zij verhuist naar een AZC en mag de eerste zes maanden niet werken. Daarna mag ze maximaal 24 weken werken.⁴ Het grootste deel van haar inkomen moet ze afdragen ter vergoeding van de kosten van de opvang in het AZC.

Fatma mag vanuit het AZC vrijwilligerswerk doen. Sociale Zaken en Werkgelegenheid stimuleert dit. Wel is een vergunning (vrijwilligersverklaring) nodig en mogen asielzoekers alleen activiteiten verrichten waarvoor die is afgegeven. Houdt de vrijwilligersverklaring in dat Fatma met bejaarden gaat wandelen, dan riskeert het verzorgingstehuis een boete voor illegale tewerkstelling als Fatma na het wandelen voor ‘haar’ bejaarden een kopje koffie inschenkt. Er is immers een andere kant van de medaille. Het als vrijwilliger ‘meedoen’ van asielzoekers moet niet leiden tot verdringing van betaald personeel.

Fatma krijgt een asielvergunning en gaat nu als statushouder op zoek naar werk. Zij krijgt een uitkering en een woning in Den Haag. Die gemeente hanteert wat De Lange de *work*

1 Een initiatief van Stichting Migratierecht Nederland, De Nieuwe Poort en Expatcenter Amsterdam. De dialoog werd begeleid door Krijn van Beek en Casper Thomas.

2 Commissie Meijers, *Promoting Intra EU labour mobility of international protection beneficiaries*, CM1511, 2015.

3 Gebaseerd op het onderzoek dat De Lange e.a. verrichten voor ‘Van AZC naar een baan. De Nederlandse regelgeving over en praktijk van arbeidsmarktintegratie van vluchtelingen’, *Universiteit van Amsterdam*: 2017.

4 Er loopt op dit moment een proefprocedure over de vraag of de beperkte toegang tot arbeid voor asielzoekers in Nederland in strijd is met de Europese Opvangrichtlijn.

Casper Thomas in gesprek met Marjolein ten Hoonte.

Foto's: Sofie Simao

first-benadering noemt. Op straffe van een korting op haar uitkering moet Fatma een baan die haar wordt aangeboden aannemen, ongeacht het opleidingsniveau. Mocht Fatma een bedrijf willen starten, dan is de kans groot dat het 'bepaalde tijd' op haar verblijfsvergunning vragen oproept bij de bank waar zij financiering wil krijgen.

Van illegale arbeider tot Pool van het Jaar

Franciszek Roguski werd in 2016 door een jury van 'Poolse VIP's in Nederland' uitgeroepen tot Jonge Pool van het jaar. Deze eer viel hem te beurt omdat hij zich met zijn bedrijf Prawnik inzet voor Poolse werknemers die achterstallig loon te vorderen hebben bij werkgevers in Nederland.

'Mensen die hier zijn verbieden om te werken, lijkt op mensen gevangen houden', aldus Franciszek Roguski, 'en het kost vooral heel veel geld.'

Verschillende gemeenten begeleiden statushouders op verschillende manieren naar werk. Tegenover *work first* staat 'kwartier maken'. Die benadering draait om het creëren van mogelijkheden voor vluchtelingen om mee te doen naar eigen wensen en kunnen, bijvoorbeeld door werkgevers te ondersteunen. Zoals Amsterdamse werkgevers van kennismigranten worden gefaciliteerd door het Expatcenter. Als meedoen op de arbeidsmarkt van belang is voor de integratie, moeten wij daar samen aan werken, aldus De Lange.

Van 2002 tot 2007, toen Polen vrije toegang kregen tot de Nederlandse arbeidsmarkt, werkte Roguski illegaal in Nederland. Maar pas toen hij hier legaal kon werken, begonnen de problemen. Werkgevers behandelden hem slecht, omdat zij ervan uitgingen dat hij niet wist waar hij recht op had. Roguski leerde Nederlands en werd intercedent bij een uitzendbureau. Daar zag hij eindeloos veel misstanden, waaronder grootschalige onderbetaling van Poolse werknemers. Roguski ging rechten studeren en begon tijdens zijn studie een juridisch adviesbureau voor Polen. Het bleek een gat in de markt. Roguski neemt alleen kansrijke zaken aan.

Op dit moment heeft hij er 150 à 180 lopen en dat zouden er veel meer kunnen zijn.

'Mensen die hier zijn verbieden om te werken, lijkt op mensen gevangen houden', aldus Roguski, 'en het kost vooral heel veel geld.'

Hardmakers

Vanuit werkgevershoek sluit Marjolein ten Hoonte, Hoonte, directeur Arbeidsmarkt en MVO Randstadgroep Nederland, zich aan bij het pleidooi voor kwartiermaken. Aan de hand van drie 'miniaturtjes', persoonlijke ervaringen, pleit zij vooral voor meer 'hardmakers' in de ontvangende samenleving, mensen die zich ervoor hard maken (en die een goed hart, met een t hebben) dat vluchtelingen kunnen werken.

De gemeente Amsterdam nodigde Ten Hoonte eens uit voor een bijeenkomst waar hoogopgeleide vluchtelingen met werkgevers zouden praten over werk. De vluchtelingen waren enthousiast en wilden liefst meteen ergens aan de slag. Met de andere aanwezige werkgevers was Ten Hoonte hier onvoldoende op voorbereid. Zo kwam zij erachter dat werkgevers eigenlijk helemaal niet klaar waren om hen te laten werken.

Ten Hoonte was ook betrokken bij een pilot met het COA om honderd hoogopgeleide statushouders in Utrecht aan het

werk te helpen. In die pilot bleek naast randvoorwaarden als kennis van de taal, gezinshereniging en een woning, het allerbelangrijkste dat vluchtelingen iemand vinden die zich er hard voor maakt. Want er is vrijwel nooit een perfecte match. Er zijn altijd obstakels en om die te overwinnen heb je hardmakers nodig. Er zijn mensen nodig die een Syrische cementspecialiste op de juiste manier bij het juiste bedrijf op de Zuidas introduceren, mensen die de juiste ontmoetingen ensceneren en mensen die het regelen.

Dit inzicht nam Ten Hoonte mee naar een taskforce van de overheid voor de activering van vluchtelingen. Er werd veel vergaderd en op één vergadering kreeg Ten Hoonte het laatste woord. De oplossing die zij aandroeg was: zorg dat mensen meteen betaald werk kunnen doen, met betaald werk of een stage, zodat we elkaar leren kennen. Een jurist die naast haar zat, zei meteen: 'Ja maar, dat kan niet.' Ten Hoonte reageerde: 'Daar zou u dan iets aan kunnen doen.'

Arbeidsmarkt migratieproof

'Een grens is eigenlijk een wens om verder te gaan.' Met die wijsheid van Loesje begint FNV-bestuurder Catelene Passchier. De vakbond wil van oudsher én nieuwkomers integreren én voorkomen dat nieuwkomers 'onderkruipers' worden.

Krijn van Beek laat het publiek meepraten

Vanuit beide perspectieven is 'gelijke behandeling' het beste antwoord. Deze op het eerste gezicht dubbelzinnige doelstelling heeft alles te maken met de vraag: met welk 'wij' zijn we solidair? En voor wie willen we zaken beter regelen? Nederland is gebouwd op vele generaties migranten. Mensen maken zich druk om migratie, als ze daarvan zelf negatieve effecten ervaren, of daar bang voor zijn. Dit gebeurt vooral aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Daar vindt daadwerkelijk verdringing van Nederlandse arbeiders, inclusief eerdere generaties migranten, plaats. Dat moeten we durven erkennen. Verdringing is niet iets dat alleen tussen de oren van mensen zit. Ten Hoonte wijst erop dat de verdringing op macroniveau meevalt, maar op microniveau inderdaad een feit is.

Passchier noemt migratie een probleem als het een verdienmodel wordt: migranten als goedkope arbeid. Ook in Nederland zijn er kwetsbare migranten die op het randje van slavernij verkeren. Daarnaast zijn er arbeidsmigranten zonder papieren die in het grijze of zwarte circuit heel nuttig werk doen, zoals veel huishoudelijk werk. Het werk dat zij doen is noodzakelijk, maar wordt niet gereguleerd, waardoor hun posities zeer kwetsbaar blijven. In Nederland sluiten we hier collectief de ogen voor. Weer een andere groep zijn tweede en derde generatie migranten die keihard werken of hebben gewerkt en zich zich door het beleid van de afgelopen jaren, inclusief het korten op hun rechten en uitkeringen, in de steek gelaten voelen. Passchier: 'We moeten ons vooral druk maken om verschillende groepen lageropgeleiden.'

De Europese vakbeweging heeft zich bij de uitbreiding naar Oost-Europa verzet tegen het dicht houden van de grenzen of overgangsregelingen voor arbeidsmigranten uit nieuwe lidstaten, en in plaats daarvan gepleit voor stevige sociale regels en handhaving. Dat was destijds aan dovemansoren gericht. Het is dan ook goed, zij het tien jaar te laat, dat minister Asscher de vraag stelt: 'Hoe maak je de arbeidsmarkt migratieproof?' Doe je dat niet, dan worden mensen onzeker en xenofob. Daarom moeten we allereerst de grote open arbeidsmarkt die de Europese Unie is werkbaar maken en aan eerlijke spelregels binden.

Passchier denkt niet in termen van Nederlanders en niet-Nederlanders. Het gaat haar om de mensen die hier zijn en hier werken. Dat de vakbeweging wit en tegen migratie zou zijn, klopt niet. De vakbeweging heeft een groot deel van het politieke spectrum in haar ledenbestand, is qua doelstellingen inclusief, komt ook op voor eerste en tweede en derde generatie migranten en heeft een groot deel van het politieke spectrum in haar ledenbestand. Vakbonden kunnen bruggen slaan tussen mensen, door te bevorderen dat ze samen opkomen voor hun rechten als werkenden, zonder onderscheid naar status of afkomst.

Na dit hoopvolle perspectief begonnen de circa 70 aanwezigen, van migratierechtadvocaten tot grass-roots organizers en van studenten tot buitenlandse ondernemers, aan een goed gesprek over de inleidingen.